

Miből vannak a kisgépek?

– Ebből a szarból sohasem lesz gép, akárhova küldözgeted javíttatni. Már újkorában az volt – kaffan rám az asztalos, amikor többedszer vadászom elő az átabotában fálnak hányt lamitábla-maradékok alól a dekopírt. A lamitáblák miatt már nem szólok, tapasztalatból tudom, hogy majd csak az győzi meg őket – ha egyáltalán –, amikor a tonnányi tömeg lomhán és feltartóztathatatlanul megindul, és, mint pár éve a csekélyke tudásával eltelt büszke erdélyi fiúnak, nem lesz hova menekülniük a szabásgép toloasztalának villájába szorulva, és mint amannak, lassan, rétegről rétegre el nem lepi majd az arcukat a halálfélelem krétafehére, hogy el se higgyék szinte, amikor valami akadályon megáll a néma lábmozgató áradat.

Azonban a dekopír miatt igen, mert az egy felső kategóriás gép, évekig dolgoztam vele, és noha a magamé is csúcs volt a maga idejében, ehhez képest mégis szinte traktor. Bosszant tehát a majd' száz ezer forintos gép sorsa, és azt is tudom, hogy a vállalkozó, a műhely tulajdonosa milyen örömmel vesz meg mindent a fiúknak, ami jó és könnyít a sokszor helyszíni munka nem kevés keservein. A dekopír mégis csak lapdaraboló és szidalmazott, az akkusok közül csak azt becsülik, amivel koronafűrőzni lehet és kampószöveget verni a falba, és eszükbe sem jut, hogy kétszáz ócska csavarnak nem a finom gép akkutöltőjében lenne a helye, olyanira beszorulva, hogy mágnesszárral, fogóval és dédapám hosszú csipeszával együttesen tíz perc, mire kiszabadítom; a szebb napokat megért merülőfűrész házát pedig cakkosra rágtá a lapfogó tárcsa, mert akkora ütést kapott, hogy az öntvény besántult szinte a fűrészlapig. Ám azt mondani, hogy kár volt a gépláda alapelemét elégetni, és nem kellene minden nehezét és keményet mellépakolva röptében bevágni a nagy furgonba középre az egészet, azt állítani, hogy mindennek köze volna a gép elképesztő lezúllásához – sőtét rágalom a szemükben.

Mindennapos életképek ezek, és sajnos túlfent sok műhely életében azok. A számlát egy darabig nyögi a vállalkozó, majd megunja nagyon, jönnek a közép-kategóriás, amúgy nem rossz (de azért

persze mégsem olyan) gépek, és nem egy helyen végül szépen lassan eljutnak a városszéli veddmegdobdel-áruházak tuskógazdaságos portékáihoz, ami alatt már nincsen, csak a kőművesek. Vajon ki a hibás? Ki tehet arról, ha a kisgépek csak a tömérdék kiadást hozzák, csak az ócska tart ki valahogy? Vagy talán hasznosabb a kérdést úgy föltenni: rendben van-e vajon minden a vállalkozások kisgépgazdálkodása körül?

Azt állítom, hogy nagyon nem

Kezdve azon, hogy, maga a fogalom: kisgépgazdálkodás nem is létezik talán. Most találtam ki, ujjamat szopva, míg azon kínlódtam, mivel tudnám teleírni ezt az árkus papirost. És ha így van, márpedig miért is ne lenne éppen így, akkor ami alant következik, nem is érdemes elolvasni. Annál is inkább, mert egy sor kellemtelen dolgot készülök épp leírni, hogy általuk eljuthassak addig, hogy igenis, van olyan, hogy a legdrágább gép a legolcsóbb, és igenis van olyan, hogy a finom géphez finomodik a műhely szelleme és az alkalmazottak keze.

A mesében, mondja erre az elgyötört vállalkozó. Noha láttunk már ilyet.

Kezdjük az elején. Asztalosüzemet, asztalos vállalkozást zömmel nem kalandorok alapítanak. A gyors megdagodásra utazó, ürge váltásokban gondolkodó pénzügyi zsenik nagy ívben

elkerülik ezt a szakmát rettentő eszköz-igénye, hosszú távú gondolkodást igénylő ügyfélkörépítése és szerteágazó tudásokat követelő volta miatt. A béreken és a fojtó közterheken fölül anyagra, nagygépre, hatóságra, épületre, kisgépekre, kéziszerszámmra, járműre kell költeni – és akkor csak nagy vonalakban futottunk át a listán. Mindeközben a kisgépekre nem marad energia, hiszen azok egyrészt mindenképpen úgyis kellene és maga a vállalkozó is úgy gondolja, épp eleget tud róluk, másfelől azokat úgyis megtanulta az alkalmazott asztalos az ipariskolában.

Csakhogy amit erről megtanult, az dermesztően kevés és elavult. Az asztalosipari tankönyvekben harminc-ötvenéves, olykor aluházás (!) gépekkel találkozik a nebuló; a tanerő, ha van sem adja kezébe a modernet (mert azt a maszekjához használja, ha meg akar élni valahogy), és miközben a kisgépekről tudottakat legkésőbb tízévente el kell felejtetni, addig amit a tanítással foglalkozók tudnak a gépekről, az a legjobb esetben bő húszéves tudás.

Ebből felejt a tanár, és a felejtett tudásból felejt tovább a tanuló. Mire kikerül a műhelybe, jó, ha egy-két alapgépről vannak körülbelüli ismeretei, a társai biztos kézzel testálják reá a régmúlt kódéből táplálkozó legendáikat. A kétméteres repülést egy másfélszázézer forintos körfűrésznek bírni kell, néz rám bocsiszemekkel a mászárnyis lapszabásgyerekek, és még hozzát teszi, hogy egy tízezer forintos fullos fióknak két milliméternyi szabásgéptévedést úgy mond

föl kell vennie. Kérdésemre, hogy mindezt honnan veszi, a lakli fiú maga a döbbenet: hiszen ezt mindenki tudja, sőt. Nyilvánvaló.

Ha csak ilyenképpen nem

A vállalkozó azután tenger gondja között a kisgépekkel végképp nem akar sokat foglalkozni. Egy-egy beszerzés ötven-százötven ezresét kibicálja a napi gazdálkodás zúréból, és tovább nem akar róla hallani. Megdöbben, amikor a méregdrága gépen gusztustalanul kövér javítási számlák szüksége merül fel, és még jobban, amikor a mindig vétlen alkalmazottaktól ennek kapcsán arról értesül, hogy a legjobbnak tudott gépe volta-képpen fabatkát sem ér. Mindeközben helyszínen is forgolódo vállalkozások egy főre eső kisgépbeszerzése elérheti a fél-, de inkább az egymilliót, míg egy egyfős könnyű belseőépítészeti vállalkozás simán alulgépesített lehet ötmillió forintból.

Am a gondokért csak akár az asztalost, akár a vállalkozót okolni becstelen cselekedet lenne. Hogy az oktatásügyből hiányzó pénz fejében az évente rászabadított új és újabb kísérletek miként pusztítják a jövőt, az nemhogy másik cikk, de évtizedes sajtó-polémiai tárgya lehetne, nem is feszegetnénk tehát. Am az eladásban érdekelteket, akik a napi betevő profit reményében szaporán bombázzák az iparost ajánlataikkal, már méltán elő lehet venni.

Most ez következik

Talán nem oktan a kisgépeket minőségi kategóriákra osztani. Nagyjából tükrözik az árak is ezt a felosztást. Nem barkács- vs. ipari gépekről beszélünk, ez más dolog. A barkácsgépek az ipari gépek egyszerűbb, kevesebbet bíró változatai, ugyanakkor lehetnek ügyes, elismerést kiváltó masinák. Mégis: az iparosnak többnyire nincs velük dolga, ők a bankár, a boltos, a kalauz polcra valók. Nem is a veddmegdobdel-kategóriáról beszélünk: aki elhiszi, hogy egy-két csapágy árán ipari gépet vehet, az – noha megérdemli sorsát, mégis – nagy tévedésben van. Iparos ilyet csak akkor vesz, ha a telephelytől távol derül ki, hogy otthon maradt a dekopír (nem tudunk a kezdőképektől elszakadni), vesz egyet a közeli ABC-ben aligér', de aztán, ha túl is élte a gép a kétméteres, tétova ívű vágást véletlenül, otthagyja a kuncsaftnak csöndesen. Az ipari gépeket célszerű alsó, közép- és felső kategóriáikra osztani. Itt az alsó kategóriáival nem foglalkozunk, képlékeny a határ ezek és a veddmegdobdel gépek között, sőt, egynemű barkácsgépek is

átlóghatnak ide. Az iparos választásában érzékenyebb mező a középkategória és a felső (más szóval prémium) kategória.

Ezeket a kategóriákat nem az élet-tartam alapján különböztetném meg. Még akkor sem, ha egy prémium gép várhatóan 9–10 évet tölt munkában egy jobb műhelyben és egy középkategóriás 5–6 évet (akkus gépeknél kb. a fele-kétharmada élettartammal számolhatunk). Az sem mérvadó, amit sokszor hallunk, hogy bezzeg a pályám kezdetén az öreg gép húsz évig bírta, ez meg...!, és a fád ítéletben föl sem tűnik, hogy pár évtized alatt megtöbbszöröződött a megélhetéshez szükséges – mondjuk – vágások száma, tehát a ma tíz évet bíró gép úgy lehet, ötször annyit futott, mint korabeli társa harminc év alatt. És pontosabban, könnyebben, keményebb anyagokban, vagy abrázív akrilporban akár. Tudomásul kell venni, hogy laborértékek tájékoztatására kell hagyatkoznunk, amikor gépünk élettartamát firtatjuk, mint a választás egyik fontos szempontját.

Egy másik fontos szempont, hogy mibe kerül a javítás. Itt is el kell fogadjunk egy összehasonlító értéket. Legyen ez az egyfődarab-cserés javítás költsége úgy a várható élettartam felén. Érdekes eredményre jutunk: míg a felső kategóriában elvárt, hogy ez a költség a javításkori beszerzési ár negyede-harmadánál ne legyen nagyobb, addig a középkategóriában már elérheti a felét, sőt, akad példa arra is, hogy nagyobb. Még az új gép áránál is nagyobb. Ezt érdemes összevetni azzal, hogy a német gyakorlat szerint ha egy javítás ára eléri az új beszerzésének a felét, akkor mindenképpen indokolt újat venni (garancia, megbízhatóság stb.).

A kategóriába soroláskor fontos szempont, hogy mit tud a gép. Műveleti jellemzők, megmunkálások, szokatlan megközelítések tartoznak ide. Hogy a körfűrészsel elszívástul elboldogulok a gyöngye hálózatról, míg az utánam felvonnul parkettások a nagy döher gérvágójuk miatt dühöngve tépik ki a helyéről a mosogatógépet, mert csak ott találunk elég teljesítménytartalékot a kétkilowattos motor goromba indításához... Azután, hogy folyamatos üzemben vagy időnként kell tudnia, amit tud. A sor hosszan folytatható lenne, és noha volna kedv leírni, korántsem biztos az, hogy elolvasni is akad. Ezúttal nem is ez a lényeg.

A lényeg az, hogy egy kisgéphez is tengersok információ tartozik. Csúnyán becsapja magát az, aki azt hiszi, megússza a dolgot egy gyors elhatározást követő számlalekönyveléssel. De az önbecsapás még megbocsátható. A megbocsáthatatlan

az, amikor a gépet eladó kereskedő (?) mintegy elfelejti elmondani mindazt, amit a gépről tudni kell. Nem mentség, ha ő sem tudja. Sőt. A használati, műveleti, gondozási jellemzőktől imigyen megfosztott gép azonnal per „vas” említődik az alkalmazottak által, és rögtön úgy is bánnak vele: szemétként, ragasztóval teli, kalapácsokat ráverve azután a gép nem sokáig hozza azt a nem kis teljesítményt, amit elvárunk tőle.

És azt ugye azért már kinőttük, hogy a gép teljesítménye a villamos teljesítmény volna csupán. Nem; ez a legkevesebb (sőt, minél kisebb, annál jobb, ld. villanyszámla, parkettások, mosogatógép). A gépet azért vesszük meg, mert nem a villany rágcsálja le a fáról a fölösleget, hanem a megmunkálás; és ennek pontossága, hatékonysága az a teljesítmény, amiért többé vagy kevésbé jó kisgépet veszünk.

Amikor a gép beszerzésekor: kiválasztásakor, de legkésőbb a munkába vételekor elmagyarázza a kereskedő, hogy mitől jó az a gép, hogy mit tud, de azt milyen feltételekkel, hogy mire kell ügyelnie annak, aki dolgozik vele, akkor egyfajta érzelmi kötődést is kialakít a gép iránt az azt használó emberben; lett legyen az tulajdonos vagy akár a legléghább alkalmazott. Ez az érzelmi kötődés visszaköszön a gép gondját viselésben, a hosszabb élettartamban, kisebb szervizigényben, pontosabb megmunkálásban, magyarul a több haszonban.

Ezzel a kereskedő a saját jövőbeni eladásait alapozza meg, és nem csupán el-tölti valahogy az időt. Enélkül viszont a gép csak kalapácsnak lesz való (noha tényleg akad, amelyik bármennyi duma után sem jó másra, ebek goromba elhajszolásánál), és ez rengeteg pluszkiadást, emiatt keserű indulatokat szül.

A kisgépeket, tetszik – nem tetszik, ugyanúgy sokféle szempont alapján kell kiválasztani, mint 15–20-szor többre kerülő telepített társaikat. Am ebben a kereskedelem még nem igazán partner – az éppenséggel legyen az ő gondja, hogy a profitja bájja. Hanem az asztalos iparosok, vállalkozók profitja is bájja. Ezért, csakis ezért morgunk miatta.

Ja, és hogy miért kellett az új dekopírt generálózni? A gyorstokmány ellenére lappcsere nélkül, egyenesvágó lappal akar-nak vele egy munkalapban gázcsőátvezetést vágni, 26 mm átmérő, fűrés helyett. Ekkor török le két vezetécsonk. A hajtórúd pedig akkor ment végképp gallyra, amikor egy vén tuját vágtak ki vele, és a lap többször úgy megszorult, hogy a nagy hirtelen mégis előkerült gallyfűrész nyelével ütöt-ték ki. Tényleg szar gép.

Simor Árpád